

26.1.2024

Valtiovarainministeriö
Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen
Ylijohtaja Jani Pitkäniemi

Kuntien rahoituksen perustuttava kuntien tehtäviin

Kuntien valtionosuusjärjestelmän tavoitteena on oltava kuntien vastuulla olevien julkisten palvelujen saatavuus koko Suomessa niin, että asukkaat saavat peruspalvelut asuinpaikastaan riippumatta kohtuullisella verotuksella. Tavoite ei enää toteudu, kun hyvinvointialueuudistuksen tuomat muutokset ovat rikkoneet kuntien rahoitusjärjestelmän.

Keski-Suomen kuntien taloustilanne on vakava. Talouden liikkumavara on jo ennestään pieni ja lähivuosille ennakoidaan yhäkin niukempaa rahoituspohjaa. Kuntien valtionosuuksissa Keski-Suomi on maan suurimpien häviäjien joukossa. Kuntien ja hyvinvointialueen talousvaikeudet uhkaavat jo maakunnan elinvoimaa ja kehityskykyä.

Kunnat joutuvat karsimaan palvelujaan perustehtävistään sivistyksestä ja vapaa-ajasta. Leikkaukset kohdistuvat lapsiin ja nuoriin. Samaan aikaan erot perheiden verorasitteessa voivat olla lähes kaksinkertaiset: kuntaveroprosentit vaihtelevat jo nyt ensimmäisenä vuotena 10 %:n ja 5 %:n välillä. Veronkorotuksetkaan eivät tuo ratkaisua, sillä suurimpien verokantojen kunnat ovat edelleen pahimmissa talousvaikeuksissa. Suomen kaupunkien vertailussa Jämsä ja Jyväskylä ovat eniten tilanteesta kärsivien joukossa.

Kuntien kustannuserojen tasaus kuntoon

Tällä hetkellä kuntien valtionosuusjärjestelmä pohjautuu käytännössä sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannuksiin kahden vuoden ajalta ennen muutoksen vuotta 2023. Kuntien rahoitusmalli ja vastuulla olevat peruspalvelut ovat irtautuneet toisistaan. Rahoitusmallin ja peruspalveluiden yhteyden palauttaminen ymmärrettäväksi, läpinäkyväksi ja kestäväksi kokonaisuudeksi on rahoitusjärjestelmän uudistajien tärkein tehtävä.

Keski-Suomen kuntien näkökulmasta tärkeintä on selkeyttä valtionosuusrahoitukseen sisältyvä kustannuserojen tasaus. Jos sitä ei saada kuntoon, kuntien toimintakyky ja tulevaisuudenusko Suomen sisällä eriytyvät peruuttamattomasti. Esitämme, että valmisteluryhmä varaa riittävästi aikaa ja vuoropuhelun mahdollisuuksia tämän vaikean kysymyksen ratkaisemiseen.

Rahoitusjärjestelmän uudistus vihreää siirtymää hidastamatta

Rahoitusjärjestelmän valmistelu käynnistyi kuntien välisen tulonpohjan tasauksesta, joka on rahoitusmallin vakain osa-alue. Keskustelunavauksena on tuulivoimaiden kiinteistöverotuoton siirtäminen tasauksen piiriin. Muutos johtaisi odottamattomiin seurauksiin Suomen puhtaan energian tuotannossa ja siihen liittyvissä teollisuusinvestoinneissa.

Keski-Suomen maakuntavaltuusto hyväksyi joulukuussa 2023 maakuntakaavan päivityksen, joka sisältää 19 seudullisen kokoluokan tuulivoimala-alueita. Kaava mahdollistaa noin 350 voimalan rakentamisen maakuntaan. Lisäksi kunnat voivat kaavoittaa pienempiä, alle 10 voimalaa sisältäviä alueita. Tuulivoimaloiden tuottama edullinen ja puhdas sähköntarjonta on myös perusta uusille teollisuushankkeille.

Kiinteistöverotuotto on kunnille merkittävä kannuste kaavoittaa tuulivoimaloita. Jos kannuste poistetaan, luovutaan samalla puhtaan energian kansallisista tavoitteista ja teollisuuden investoinneista. Äkkinäinen muutos energiamurroksen kannusteissa rikkoisi myös luottamuksensuojaa niin kuntien kuin elinkeinoelämän näkökulmasta.

Itä-Suomen vaikea tilanne tuulivoimaloiden kaavoituksessa ja rakentamisessa on koko Suomen yhteinen huolenaihe hajautetun energiantuotannon ja kansallisen turvallisuuden vuoksi. Valtion on kuitenkin ratkaistava asia aiheuttamatta lisää ongelmia kuntien rahoitusjärjestelmälle tai riskeeraamatta jo suunnitteilla olevat energiainvestoinnit.

Keski-Suomen maakuntahallitus hyväksyi kannanoton kokouksessaan 26.1.2024.

Keski-Suomen liitto

Tahvo Anttila
maakuntahallituksen puheenjohtaja

Pekka Hokkanen
maakuntajohtaja